„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
за целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у злату)
за годину 32 дин., на пола године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ЛИСТ целокупне српске народне слободоумне странке.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од ивице врсте ових ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 168. У Новом Саду у среду 31. октобра 1890. ГОДИНА XXV.

СРПСКА СКУПШТИНА.

Сутра се састаје редовна српска народна скупштина. Може се слободно рећи, да је ова скупштина прави израз воље народне. Осим оно неколико напредњачких и либералних листова у Србији, којих госе могоше само насиљем и безакоњем да се држе у сили и моћи, сва остала јевропска штампа, и српска и несрпска, па и она непријатељска, не само према радикалној странци већ и према самој краљевини Србији — признала је, да су последњи избори скупштински у Србији били најслободнији. Што су ти избори такви били, има се највише приписати новом уставу српском и новом најслободоумнијем изборборном реду, по коме се посланици у народну скупштину данас бирају. Српска влада чинила је само своју дужност. Она је строго настојавала, да се закон при изборима врши, те је тиме закон оснажила, омогућила је потпуну примену његову. И то има много да значи.

Народ у Србији је, дакле, рекао, што је имао рећи, а рекао је то слободно, без устезања, притиска било са ма које стране. Он је поклонио своје поверење људима, у којих највише вере има, од којих се највише узда, да ће њему и земљи добра донети, а уклонити оно велико зло, са кога још и данас и он и земља пате и страдају.

Но тиме и већа одговорност пада на скупштинске посланике, као на људе, којима се народ слободно и драговољно поверио, у чије је руке положио, тако рећи, спас и будућност српске државе.

Јесте, народ је учинио своје, сад треба и посланици да своје учине.

Племенита је задаћа, којој ће ова народна скупштина имати да решава, али је за то и велика и огромна. Лако је здрав крепак и снажан организам одржавати не само у животу него и у крепком и јаком стању; тешко је међутим са организмом, на коме не само да опажамо знаке болести, већ на коме видимо и разједене ране, које, ако се за времена не уклоне, могу и саму смрт проузроковати. Ми верујемо, да је срце Србијино здраво, ми за то и немамо разлога да се за Србију у овај мах побојавамо, али сваки мора признати, да Србија болује и да се мора лечити. По томе организам српске краљевине треба данас не само да се снажи, да се подиже и унапређује, него морају са њега да се још уклањају и оне ране, које су му несавесни и неродољубиви синови српскога народа годинама задавали. Шта више, мора сваки и то признати, да против тих рана не помажу палијативна средства, него се мора ту радикално и рационално поступати. Ићи за тим, да се уклони све што је неваљало, што је труло, или што може трулеж изазвати, — један је од првих задатака данашњих српских државника, који су примили на се, да једном и пред богом и пред народом одговарају за своја дела, државника, којима је поверена судбина српске државе и народа, који ту државу сачињава. Али није само то задатак њихов. Треба предузети све могуће мере, те створи такве услове и прилике, у којима организам неће тако лако поболевати.

Србија мора почивати на здравом основу. Да се таква основа добије, мора се напоредо радити на подизању материјалног благосвања народа, на унапређењу просвете и моралне снаге народне. Све то троје стоји у непосредној свези, управо не да се једно без другог замислити.

До скоро се не само није на томе радило, већ на против ишло се за тим, да се држава убије материјално и финанцијално, а тиме се онда радило и против просвете, а силом се тако тукао и дух народни у главу. И Србија је морала тако поболевати; ране, које су се на њој једном указале, морале су се све више и више разједати.

Да се те ране уклоне, па онда да се створе такви услови, да се оне не могу више ни појавити, зависиће највише од скупштине, која ће се сутра састати. Влада је спремила вазда законских предлога, који ће се овој скупштини поднети. Закони, које скупштина по тим предлозима буде донела, обухватаће све гране народна живота. „Ово ће бити привредна скупштина“ — тако се изразила једна меродавна личност у Београду. Ми појимимо сву тежину тих речи, али исто тако мора се и на другим пољима радити. „Заседање ово прво ће трајати три месеца“, — тако многи у Београду говоре и мисле да ће то заседање необично дуго бити. Али и четир и пет месеци нека траје, само да се посвршавају сви послови не на брзу руку већ ладно, промишљено, мудро и паметно — једино у корист народа и земље.

Избори су били слободни, по томе и чланови скупштине треба слободно да већају о томе, зашто их је народ послао у скупштину. Само тако ће се моћи нешти постићи и доћи до оне велике цели, коју је радикална странка у Србији истакла.

У то име нека је срећно!

Државна забавишта у Угарској.

Угарска влада је израдила законски предлог, по коме се имају подизати забавишта и по коме ће иста бити државна установа. И кад се ствар добро промотри, то је са свим и оправдано, пошто је свака влада у првоме реду позвата, да поради око просветног напретка. А како и забавишта истој сврси служе, то је онда природно, да свака влада треба да прегне, те да се иста подижу. С обзиром дакле на све то, таки корак једне владе је светао листак у културној повесници човечства, јер тиме такова влада доказује да је појмила важност исте установе. Тиме такова влада врши још и своју најсветију дужност, јер спрема држави срчан подмладак, те може мирно погледати у очи и најдаљој будућности. А то ће сваки признати, кад узме у обзир то, да свака влада може замисао о забавиштима најлакше извести, пошто јој на расположењу стоје и најмоћнија средства. Осим тога ту је и стручна спрема, која ће знати забавиштима одредити праву цел, и која ће знати утврдити опробана средства, за извађање исте цели. Најзад, ту су и сви услови, на основу којих ће се забавишта одржати на оној висини, на којој треба да стоји тако племенита установа. Али поред свега тога, треба да је допуштено подизање забавишта и другима, ако исто предузму по постојећим државним прописима.

Но да се речено постигне у истини, то држава мора са својим прописима о забавиштима стати на становиште, које је утврдио сам оснивач забавишта. Мора истој установи ставити ону узвишену цел, коју јој је ставио њен отац, и мора узимати она средства, која је он узимао. Цел пак правог забавишта је: дечји свестран развитак, који се има постићи радом, а сам рад мора тако бити удешен, да послужи главној цели, па и опет да децу пријатно забавља. По томе је ту искључено свако учење, јер учењем би се баш противно постигло, пошто исто има посла са школом, а не са забавиштем. Осим тога оснивач забавишта иде за тим, да се не дели оно што је саставио бог и природа т. ј. деца и њихове мајке које су их родиле и материнским млеком задојиле. По томе имају право да свој пород и васпитају, по назорима, које је забавиште усвојило, у коме случају забавиште треба, да послужи као расадница истих назора. И тек у оним случајевима, у којима мајке не могу да врше тај узвишени посао, ваља да га прихвате сама забавишта. Та замена је онда оправдана, као год што је оправдана и замена хране у оним случајевима, у којима мајке нису кадре, да своју децу хране на својим недрима.[1]) И ко против тога војује, тај војује против оних светиња, које је сама природа утврдила — тај војује против саме природе. И тако би бар владе требале да речено узму у обзир, те да подижу само така забавишта, која би горњој цели послужили. Јер ако забавишта буду подизана ма на каквом другом основу, ако буду служила ма каквој другој цели, то ће и сама установа имати са свим други значај, те ће ствари више шкодити него што ће јој користити. Речено стоји тим више, кад су забавишта у владиним рукама, која може употребити сву државну моћ на штету праве цели, којој истинско забавиште служи. Влада је кадра силом угушити и последњи врачак, који би ма и у појединостима оварио узвишене смерове Фребловог забавишта.

У потврду преднаведеногa говоре два примера из прошлости забавишта, што ће сваки признати, ко прочита оно што долази. Наиме, аустријска влада је правилно поступила у питању о забавиштима, кад је узаконила, да се забавишта подижу на основу Фреблових назора.

Тако је забавиштима одредила праву цел, утврдила одређена средства, чиме је свој рад утврдила на основу истините науке у забавиштима. На основу исте науке је издала нужне прописе у смислу којих забавишта могу подизати сви они, који имају за тај посао воље и средстава. А да се забавишта после у том правцу и развијају, то је влада задржала за себе надзор над истима.[2])

Таким радом је влада на том пољу показала сјајне успехе и без присилних мера, јер инако није могло ни бити, пошто је бачено здраво семе на плодну земљу. Напротив, пруска влада је коначно забавишта забранила, сада су само трпљена, а подизала је „мале школе“ које служе другој цели, те имају и други значај. Наиме, исте служе некој погрешној побожности, а све друго искључују, што је по дечји развитак врло нужно. С тога су исте „мале школе“ у разумним круговима врло омражене и напуштене поред свију присилних мера, којим их влада потпомаже.[3]) Таким радом влада није показала никакве успехе, него је против себе изазвала огорчену борбу,

[1]) Види: Die neue Erziehung. Von A. Köhler.
[2]) Види: Verordnung des K. K. österr. Ministers für Kultus und Unterricht von 27. Juni 1872. z. 4711.
[3]) Види: Geschichte der Pädagogik von Dr. C. Schmidt.

ЛИСТАК.

СВЕШЧИЋ ПИСАМА,

из којих се на крају може само једно „нравоученије“ извући, а то „нравоученије“ наћи ће читалац на крају овог листка.

УВОД.

Оштроумни се читалац лако могао досетити да је овде реч о љубавним писмима. Нама преостаје још само то да додамо, да је та писма писала једна омиљена и лепа глумица из Париза, која је управо пре неки дан потписала уговор о ступању у позориште у далеком Петрограду. На кога су сва писма управљена била — не види се ни њих; није баш ни нужно. Једно се само сасвим јасно огледа у њима, а то је, да је глумицу на кратко пре одласка њезиног из Париза обузела силна љубав, из чијих је слатких окова насилно стрже немилосрдан, моћан позив једнога — који не зна за шалу — позоришног управитеља.

I.

Келн, у ресторацији на станици, у уторак у јутро.

Ја сам ти страшно уморна . . . . целу ноћ нисам ни трепнула . . . . Овде се задржавамо два сахата — па ће ме онда ова безосећајна ватрена хала да повезе про . . . . Петрограду — брр — како ми се језа јежи. О да којом срећом нисам никад ни потписала тај несрећни уговор, који ме — дели од тебе! Душо душе моје, како ћу без тебе да живим? — Да глумим? Уметност ставља нама женскима ужасне жртве. Видиш, ја данас проклињем тај пут, којим сам у животу пошла. Очи су ми црвене и отекле од плача, читаву сам ноћ грчевито јецала као луда, сакривши лице у мали атласки јастучић — који ме вазда прати! О љубави моја, о среће моја — све моје, како ћу шест пуних месеци да преживим без тебе? Је ли то могуће може, ли се то и замислити после оног блаженог заноса, који сам уз тебе сањала! И сад ми се још чини да сањам, јер не могу да верујем, да сам растављена од тебе. Отргнута од тебе, ја сам нула, некорисно, али на жалост ипак биће, које осећа. Обожавани мој — тиране — зашто си допустио, да те оставим. Требао си ме задржати, љубав твоја требала ме је привезати, чврсто задржати — јер шта ме се тиче свет и његова правила, шта позориште и његови ништави мучни окови. — Слободна, слободна — хоћу да сам уз тебе, хоћу да живим само за тебе, за тебе идоле мој — спасе мој — животе мој овог и оног света. Ја можда хулим на бога у овом тренутку, али љубав моја према теби не познаје никаквих граница. Ти си део душе моје, ти ми обузимаш све моје биће и мисли. Кад би ме заборавио — изневерио — о љубљени мој! — Помисао на то хоће да ми одузме и ово мало преостала разума — ја бих свиснула, веруј ми! — Видиш ли пеге на папиру, полуизбрисане и замрљане речи — то су трагови врелих суза, оне теку тебе ради — ох ја патим, да се не може исказати. Влак за Париз ће скоро да пође — морам се пожурити, да ти ови ретци још одмах — одмах с њим пођу. Срећни папир, кога ће се твоје руке дотаћи, на који ће пасти поглед ока твога.

II.

Берлин. Поноћ (депеша).

Закуни ми се, да само на мене — само на мене мислиш.

Р . . . .

III.

Вирбелија, (руска граница) око 5 сах. после подне (оловком).

Пишем ти опет, и ако ти немам шта казати, што ти већ не би знао. О, како проклињем овај несрећан влак, који ме сваког тренутка све даље носи немилосрдном брзином. О како мрзим ову варварску земљу — моје заточење. Ја подносим све јаде изгнаника — једини подношљиви тренутци су они, у којима ти пишем. Онда ми се чисто чини, да сам уз тебе . . . О боже мој, како да и помислим да је то већ прошло и да ће тако бити шест месеци! Није могуће, да овај растанак преживим! Видећеш већ. Само ми остани веран — проклињем те за то свачим, што ти је свето. Три дана — тек су три дана, како сам ти се приљубила на груди, а ти ми, ласкавче, пришапнуо: „Кад би знала, како си у овом тренутку лепа!“ Тек су три дана, а мени се чини већ као блажен сан, који сам давно, давно сањала. Како је све хладно и суморно око мене...

Збогом љубљени мој.

IV.

Петроград, у петак.

Приспела сам овамо . . . прва помисао моја си ти . . . једини мој мили, ја још дрхћем од студени, а већ ми је перо у руци — кад би ти знао каква је пустош у мојој глави, како сам сва сломљена, како су ми натекле веђе од бескрајног премишљања . . . Ја ти не бих изгледала лепа у овом тренутку, али ипак можда? Реци, да ли би ти лепа била??? И у овом стању ваља да се прикажем управитељу, да учим улоге, — да идем на пробе. О, проклети занате! Ето, као што видиш, ја имам тренутака, у којима проклињем уметност . . . Али не, да ли би ме ти икад љубио, као што ме љубиш, да нисам уметница? Боже, драги боже, помози ми, а ти благо моје — прибежаште моје — не заборави ме.

V.

У уторак, 12. окт.

Осам дана су протекли, од како смо се растали! Ја сасвим не схваћам, како сам то време преживела . . . али шест месеци без тебе! Не никада — јер би ме то живота стало! Данас сам позвана на пробу од Адријене Лекуврерове . . . Ах, она прича о двама голубима! Никад је нисам разумела, схватила, као данас — бојим се само, да не бризнем у плач, кад је будем пред публиком казивала. Хиљаду пољубаца од оне, која је без престана душом уз тебе.

у којој учествује све што је поштено и племенито.

Изложеним смо дакле ма и у најкрупнијим цртама обележили начелну страну Фребловог система, што је у овој прилици довољно. Јер ако се при оснивању забавишта то узме у обзир ствар ће добро испасти, па ма практична страна била и лошије изведена. Видели смо такођер рад две владе у томе правцу, као и последице тога рада. И с обзиром на све то, лако можемо са начелне стране пресудити и горњи законски предлог као и последице, које ће исти за собом повући. Јер ако исти законски предлог с начелне стране стоји у опреци са изложеним, онда и практична страна губи своју важност па ма како савршена била. И кад се на основу тога упитни законски предлог и пресуди, то онда пресуда гласи: влада је са истим промашила праву цел, пошто стоји у опреци са начелном страном Фребловог забавишта. А то ће сваки признати, кад види, да је влада својим забавиштима поставила помађаривање — за цел, према којој је одредила и средства, те ће деца морати учити ствари, које прелазе њихову слабачку снагу. Тиме је потиснута права цел забавишта, као и природно право, по коме треба да буде сваки оно што је. Последице таке работе ће бити ужасне, пошто ће се радити баш против дечјег природног и свестраног развитка. Јер таким радом ће се најпре у деци рушити оно, што је природа утврдила, па ће се тек на тим ужасним рушевинама зидати нешто ново и неприродно. Таки рад се пак противи и најобичнијим појмовима о културном напретку, јер исти из основа поткопава. Речено стоји тим више, што ће такова деца у своме развијању бити спречена, а поред тога, место лепе забаве ће бити кињена и мучена, да постану оно што нису. Исто има толико смисла, као кад би ко хтео да даде ружици мирис љубичице и обратно. Осим тога је влада стала на пут онима, који су вољни да пораде у томе правцу, те тако самој ствари користе. Тим поступком се огрешила о право оних, који су вољни да принесу жртву на олтар опште просвете, а поред тога је новим теретом оптеретила државну благајну. С тога би влада много боље урадила, да је усвојила основ Фребловог забавишта; да је одредила стварну и практичну страну истог; и да је за себе задржала надзор над истим. Подизање пак забавишта да је оставила појединим народностима и конфесијама, те да су исте подизале забавишта на основу утврђеног начела а у свом народном духу. То би одговарало правој сврси забавишта пошто би се тако деца на основу и помоћи природе снажила и развијала. Тако би се задоста учинило и ономе природном праву, по коме треба сваки да буде члан онога народа, у коме је поникао. Даље се истим владиним предлогом потире право мајкама, по коме су позвате, да своју децу васпитају. А тим се понижује њихов значај, којим их је небесни творац тако милостиво одарио и над осталим створовима узвисио. И кад би то видео отац забавишта, он би сирома довикнуо: „Забавишта нека замењују мајке, које не могу своје материнске дужности да врше“.[4]) За тим би поново у највећем болу у гроб легао, јер не би могао гледати, да му се његова племенита мисао тако грдно изопачује; не би могао гледати да се муче невина деца, коју је он тако силно љубио. Но у овој неприродној ствари нека нас теши то, што се замисао владе не може никако извести, па ма се какве мере употребиле, јер против тога ће устати мајке, па и сав образованији свет. И што буду мере окрутније, то ће бити и осуда тежа, над онима, који су те неприродне одношаје створили. И тако ће влада својим предлогом изазвати незадовољство и трвење, као што је изазвала и она друга влада. Но инако ни не може бити, мора жњети оно, што је и сејала.

Но, дакако, влада се неће на ово освртати, него ће и даље ићи кривим путем, којим је пошла, пошто није послушала савете ни својих мало озбиљнијих људи. Поред тога, коме су познати њени смерови гледе помађаривања, тај ће веровати, да влада на томе путу неће застати, него ће пре кидисати и на само мајчино млеко, да га за своје цели спреми. Но то неиде, и онда нема оправдана изгледа, да ће влада икада своје смерове гледе помађаривања остварити, те су и ти радови тим неразборитији. Па ипак, да би се влада у томе правцу колико толико задржала, ваљало би да све народности и конфесије устану у обрану своје деце, те да потраже своја забавишта. По томе би требало да се крену и наше школске власти, јер вали опасности запљускују и наше бедеме, који нам чувају наше највеће благо — нашу народност. Оне би то могле лако учинити, јер им је српско учитељство гледе тога пут утрло. И кад би оне ствар отпочеле како ваља, народ би им с благодарношћу изишао на сусрет, те би их у томе племенитом послу помогао. Оне ваља да то учине што пре, те да и општине почну што пре своја забавишта подизати. Осим тога и Срби посланици би требали да подигну свој глас против упитног законског предлога. Јер бар у овој прилици не смеју ћутати, пошто је ето нападај учињен на нашу децу. У обрану исте треба дакле да устане све што српски дише и осећа, тим више, што и животиње са самопрегоревањем бране свој подмладак, те у толико више треба то да чине свесни људи. Дела на посао, господо, па шат се тако сузбију државна забавишта у Угарској.

М. К—ц.

[4]) Види навод [1]).

Политички преглед.

Убијство свештеника поп-Стојана и последице. Сви су изгледи, да ће убијство српског свештеника Стојана Крстића из Подгорца дати повод цариградском патријарху, да не попушта Порти у њеном попуштању зликовачкој бугарској пропаганди и егзархији. Патријарху не ће мучно сад бити, да докаже отоманској влади: шта су бугарске владике, шта егзархија, а шта бугарска пропаганда у Мађедонији, које убијством уклањају са света људе, који не ће на силу да се бугаре, но остају Срби. Према зликовцима ваља бити одсудан. Тако је, нема сумње, мишљење и у Срба и Грка у Мађедонији, а тако је и свуда на меродавним местима. — Шта ће Порта предузети поводом овога злочинства, ваља сачекати и видети. У Цариграду, тако јављ а једна вест, убијство српског свештеника изазвало је опште узбуђење, те се мисли, да ће патријарх Дионисије бити сад још одсуднији, а и лакше му после ових бугарских недела.

Збор Србо-Мађедонаца и Старо-Србијанаца држан је у Београду у прошлу недељу и како нам отуд јављају, збор је ванредно био посећен. На томе збору створен је census за чланове а на предлог Јевте Најдановића, да утемељачи плате утемељачки улог од 10 динара а на даље да уплаћују исто као и редовни чланови по пола динара месечно. У одбор су ушли чланови из свију крајева Мађедоније и Старе Србије. — У идућу недељу даваће се свечан парастос мучки убијеном попу Стојану Крстићу, и протестоваће се од стране Србо-Мађедонаца и Старо-Србијанаца против тога чина. По свој прилици, саззваће се зато и нарочити митинг у Београду, на коме ће се истаћи заслуге покојникове за Српство и српску цркву у оним крајевима, и уложити протест код Порте.

Избори у Америци. На садашњим изборима у Здруженим Државама америчким добили су демократи велику већину, много већу него што су се и надали. По њујоршким депешама од 24. овог месеца демократска већина има преко 100 гласова, а неки листови веле и до 150. Што је републиканска партија изгубила негдан на овим изборима, узрок је у првом реду познати Мак-Кинлијев царински закон а доста је припомогао и закон о сребрној монети. У разговору с једним новинаром рекао је Клиленд, да повољан резултат избора ставља демократима у дужност, да траже потребну ревизију царинске тарифе и да пораде да се добије мудра тарифа, која ће одговарати разложитим владиним захтевима.

Вести из места и са стране.

Избор питомца. Пишу нам из Ст. Бечеја: „У недељу 28. окт. о. г. имали смо редовну главну црквену скупштину. Од важнијих ствари беше на претресу: предрачун општински и свију заклада за год. 1891. — Осим тога: избор стипендисте у закладу баронице Еуфимије Јовићке за техничку струку. Већином гласова изабран је Станимир Белеслијин, свршени матурант из Тиса-Сент-Миклуша, као потпуно оспособљен кандидат.

Престајање „Србобрана“. У последњем броју „Србобрана“ читамо ово: „Како смо у своје време наше читаоце обавестили, власник и уредник нашега листа г. Павле Јовановић осуђен је у преској парници од овдашњега кр. котарскога суда на месец дана затвора и губитка 600 фор. од кауције. Овдашњи листови дознају, да је ту осуду потврдио кр. судбени сто. Ако се ова вест обистини, те осуда постане правомоћном, јављамо нашим читаоцима, да „Србобран“ не ће моћи излазити, док г. П. Јовановић буде у затвору и док се не накнаде од кауције окрњених 600 фор. Ово за те сада напомињемо, јер не знамо, хоћемо ли до идуће суботе имати прилике да то учинимо. Када г. Јовановић изађе из затвора и ако се нађе Срба родољуба, који ће нашем листу окрњену кауцију попунити — ми ћемо се старати, да наше претплатнике у губитку ово неколико бројева „Србобрана“ накнадимо. Ако идуће суботе не би „Србобран“ изишао — нека знају наши читаоци, да је уредник овога листа наступио досуђену му казну. Дај боже, да се опет видимо!“ — И ми се надамо.

Прослава стогодишњице дубровачке православне црквене општине. У „Српском Гласу“ читамо о томе ово: „У недељу 14. октобра дубровачко православно општество прославило је ретку успомену. Навршило се пуно столеће, од како се установила православна црквена опћина и од како се у Дубровнику јавно настанио први правосл. свештеник. Туторство црквено у договору са својим дијецезаном, епископом Герасимом, одлучи прославити ту успомену скромном црквеном свечаности. Ради тог скромног карактера, беху на свечаност позвата само црквена туторства у Котору, Новом, Риспу, Будви, Требињу и Мостару. Свечаност започела је у суботу 13. са свеноћним бдењем. Преко вечерње и јутрење певаху својим умиљатим гласом наше дичне Српкињице. Храм беше прекрасно осветљен, а с двора величанствено украшен заставама српским, аустријским и дубровачким. У недељу у 10 сати започела је архијерејска служба божија. Црква беше препуна народа римокатоличког и православног. Преко „причасног“ изговорио је прелепо пригодно слово преч. парох Ј. Буђин, које се сваком без разлике допало. Иза литургије следило је благодарење и помен мртвим хришћанима. На благодарењу дођоше месне власти: окружни поглавар с пратњом и опћинско управитељство. Преко све црквене службе певало је дивно певачко друштво „Слога“. Од позваних црквених туторства Требињско посла 4 своја изасланика, а остала одазваше се брзојавним честиткама. У 2 сата по подне родољубиви општинар госп. Нико В. Бошковић, са својом снахом, врлом госпођом Теодором, приреди сјајан обед. Преко 30 гостију седело је око богате софре. Обед је текао у најлепшем реду и највећем весељу. Изређало се лепих здравица. Преко обеда прочиташе се и приспели брзојави, поздрављења са многократним „живели“. У 5½ сати усташе гости да се мало одморе и прошетају, па да се опет у 7 сати сакупе у честитој кући Бошковића, којој припада сва заслуга, што се ова ретка успомена и прославила.“

Чивут се обеси за лулу. „Бачванину“ јављају из Апатина: „Мита Поповић из Сомбора, бавио се 15. октобра у Апатину званичним послом. Он сврне са колима у гостионицу код Туцаковића. Његове ствари са лепом стивом лулом однесе бирташица у собу. — Прозори, који су у двориште гледали беху отворени. — Када је бирташица опет ушла у собу да спрема, учини јој се, да нешто од Поповићевих ствари нема. — Једва се досети да је лула нестала и одмах то јави Поповићу. — На конаку у дворишту била су само двоја кола, и то: један Шокац из Сантова и један Чивутин Игњац Вајнбергер из Дорослова. — Бирташ одмах у злу помисли на Шокца, па да упрегнути добре коње и пође у потеру за Шокцем, те га стигне већ под Сантовом. Они се на брзо увере, да Шокац није лулу украо. Онда ударе преко у Дорослово да ухвате Вајнбергера. Овај се возио на једном коњу и имао је много еспапа, стигну га. Чивутин се одупирао и претио што га нападају. Ови пак навалише, да га преметну. И полако скидали су сав еспап с кола. Нигде ништа нема. Наједаред опази слуга доле испод лесице камиш и извуку га, те познаду да је то камиш од стиве луле. Сад потраже и лулу, али Чивутин се тврдо одговара да он лулу није узео, а да је тај камиш подметнут. Он незна ништа о томе. Ови стадоше опет преметати, и не могоше да нађу. По томе скину и поњаву с кола, не би ли можда где-год доле нашли, и гле, у једном крају поњаве везана стива лула. — Незна се да ли су Чиву слободно пустили или је извукао лутрију, тек речено му је, да има сутра доћи и донети 50 фор. због трошка, умора коња и труда. Али сутра дан дође суду у Апатин прва вест да се Игњац Вајнбергер обесио, није могао преболети 50 фор.“

VI.

8. (20.) октобра.

Једини љубљени мој, ја сам ти необичан успех постигла! Десет пута изазвана!! Венци, цвеће без броја — па чак и дивну корпицу свежих љубичица! Ти знаш, шта то значи, љубичице у Русији на домаку месеца новембра — то је нежна пажња, врхунац галантности! Један кавалер ме је одвео са бине у цареву ложу, где ми је цар, којем су ме приказали, честитао на успеху и назвао ме „великом уметницом“. Руска публика је прва на свету, она присуствује са таким ентузијазмом, који те свега распламти. Мојој срећи ништа више не фали, до ли ти — ти! Зашто не би могао присуствовати моме тријумфу, који би те поносом напунио. Када ћеш ми опет одобравати и клицати, кад???

VII.

30. октобра.

Данас сам ступила на позорницу у улози „Принцезе Георгине“. Уверавају, да ме ни једна од мојих претходница није у овој улози достигла, шта више да се ни упоредити не може! Ах, то ти је ретко, заносно осећање: бити одликован од праве елите-публике, која се разуме у уметности. Ја сам ти данас звезда, која се слави и сја на небу уметности. Сав Петроград говори о мени, занима се са мном, и то у такој мери, о каквој код нас у преживљеној лудној Француској ни појма немају. Ваља да знаш, да сам имала врло скупоцено одело — замисли себи хиљину опалове боје, од најтежег атласа, по њој се обасули са свим угасито жути карафили, који ти се чине да из мора најфинije аленсон-чипака искачу на површину — рукави само од чипака, ремек-дело, какво је у стању да створи само париска кројачка глава, одело, које би у свој неописаној, баснословној лепоти достојно било кичице каквог великог уметника. Остало су све пуцале од једа и зависти. — Читава бура од одобравања подиже се, кад Северина рече Силвани: „Даље! с места!“ тако да сам мислили, да ће се таваница сурвати доле. Ах, може ко мислити о глумачком животу шта хоће, али ипак имаде тренутака задовољштине, славља, па чак и среће, коју никакво друго осећање не би могло изазвати. У читавом мом животу ништа ме није тако збиљски обрадовало, као ово признање тако високо образоване и отмене публике. После представе био је свечани банкет у мојој кући. Гроф Варилев, генерал царске телесне страже, Коростовец, Дашков, ађутант царев (и диван човек), кнез Конракин са читавом гомилом учествоваху у свечаности. На свршетку очекиваше ме мило изненађење. Предадоше ми два огромна служавника од чиста сребра, на њима су лежали венци, цвеће, скупоцена дијамантска гривна и напослетку шест малих златних кафених таслица и наргилу врло дивно израђену. На послужавнику, на ком су лежали венци и гривна беху урезане ове речи: „Несрављеној уметници, правој „принцеси Георгини“ њевини петроградске пријатељи.“ — Видиш ли, слатки мој — тако што већ може обрадовати човека, а требао си видети како је због тога Р. Моринова сва позеленила од једа као трава (она је прошле сезоне ту улогу имала, и како се још непрестано овде бави, морала сам и њу позвати). Читаве ноћи није проговорила ни речице и много је муке имала, док је утишала гњев. Та видиш, да ја причајући ти о срећи својој нисам никако могла да запитам, како ми ти, мили мој, живиш? Пиши ми, чујеш ли?

VIII.

12. (22.) новембра.

Заиста, ти имаш право — требала сам ти писати — али шта ћеш кад ја никако да извађем из ових узбуђења, позива и тријумфа. Опрости твојој пријатељици, која је у овом часу идол Петрограђанима. И јуче сам била на соареу код министра Бакунина, па сам — наравно — морала да рецитујем стихове Корнеља и песму Виктора Хига „Растанак“, па како ти то знадем декламовати! Мој живот ти је непрекидни тријумф. Сутра после представе је велики бал, ја више немам кад да спавам, верујеш ли ми — па кад ћу онда да уграбим времена за писање писама? Ти видиш, пријатељу, да ми је то сасвим немогуће! Apropos, ти познајеш Дијану Леон, не? Дакле, она је као Габријела претрпела ужасан фијаско. Такав неуспех, велим ти, какав се управо неда ни замислити! Чуј, драги мали пријатељу, учинићеш ми велику љубав, ако ставиш у новине два-три ретка о мом ступању пред овдашњу публику, и о мојим непрестаним успесима. Ја ти у ту цел шаљем више исечених ступчића из овдашњих новина, па те молим врло, не заборави, најдражи мој, ако будеш могао стрпати у лист читав стубац, тим боље. Твоја **Р.**

Post scriptum. Отворила сам ово писмо, које сам већ у коверту метнула, да ти јавим да сам твоје дуго, али тако неопрезно писмо примила. Помисли само, какав би то материјал био за петроградска оговарала, кад би се једно овако писмо изгубило, или кад би доспело у неповване руке! Молим те, умери се у начину твога изражавања. Извесних ствари не би се требало никад писмено дотицати. Знаш ли ти, пријатељу мој, да би ми ти на такав начин могао компромитовати, а то тек ниси рад? Зар није истина, не? Твоја **Р.**

IX.

2. (12.) марта.

Драги пријатељу! Врло ћу вам захвална бити, ако би били тако добри, па ми из „Nouvelle librairie“ набавили „Папихоне“ од Сардуа, и у крстоплету послали. Ја не могу то парче овде да нађем. Опростите што вас узнемирујем, па вам у напред по хиљаду пута хвала. Ваша Р.

* * *

И „нравоученије“? — Да у уметничком животу један занос, грозничавост потискује друга и да љубавне заклетве — али стој! — казао сам доста . . .

(По немачком) **Бв.**

† **Ристо Петровић.** Из Доње Тузле јављају: „Немила смрт отрже нам јуче из наше средине, добра сина мајци, права брата браћи и сестрама, искрена пријатеља пријатељима, а народу српском сина, који га је свим жаром својим љубио, и на добру његовом радио! — Па запита ће те: а ко је то? Ристо Ј. Петровић! Ристо није оставио иза себе сјајних палата, он није оставио блага, но радом својим, поштеним радом својим за опште добро оставио је трајан спомен у кругу његових драгих тузлана и свију оних, који су га познавали. Око 15 година био је он члан црквене општине, а кад се у општини нашој говорило о добру наше школе и цркве, Ристо је свагда био у тим приликама врло напредног мишљења. Нашу школу је јако љубио и био је много година члан школског одбора. А кад се последњи пут појавила мисао, да се наш српско-православни школски фонд са добровољним прилозима повиси, па да се школа од прихода издржава, био је Ристо међу првима, који су радили на остварању те замисли, која се и остварила. — А ко се с њим разговарао о нашим народним стварима и у опште о Српству, из сваке речи његове могао си приметити велику љубав према народу српском, и како жуди за бољитком! — Био је у пуној речи: прави Србин! прави човек! На спроводу било је врло много света, а лепо надгробно слово, које је Ристо заслужио, држао је г. П. Ј. Лапчевић учитељ, Бог да ти души греке опрости, Ристо брате, а поштени рад твој у корист општег добра народног да награди рајским блаженством!

Необична зима у Русији. Као што новине јављају, било је у Русији ту скоро јаких мразева и великих вејавица, што је неколико недеља трајало. У околини јелисаветградској нашли су 25 особа смрзнутих, а једном домаћину угинуло је 800 глава говеда од сувише јаке зиме.

Баба од 100 година пред судом. Ово дана је стојала пред будимпештанским судом баба једна по имену Керекеш, која се родила јануара месеца 1791., те по томе којој ће за кратко време бити равно 100 година. Никада до сада са том бабом нису судови имали посла, а сада је оптужише као врачарицу. Ко год се њој помоћи ради обратио, она му је прописала или да очита десет пута „Вјерују", или да пије галгодске чудотворне водице. Баба — сигурно због старости — није дошла пред суд, те су расправу због тог морали одложити.

Винодеље у Турској. Последњих година Турска је знатно унапредила винодеље у својој земљи. Најчуванији винодељски предели у Турској јесу „Киркилисе" у околини Адрјанопоља, „Миритова" и „Дарида" у санџаку „Мармарском." Нарочито у овом последњем пределу који већим делом лежи на северној обали залива Измида због благе морске климе и иначе плодне земље, роди доста грожђа, и даје изврсно вино. Ови винодељски предели привукли су пажњу тамошњих европских насељеника, те су ови пре 18 година тамо подигли винограде из најбољих француских сората лоза. И већ у години 1886—1887. извежено је вина из тих покрајина у вредности $5^1/_2$ милијона марака и то искључиво за Француску. Ширење винограда, био би за Турску моћан извор прихода, пошто су климатски услови погодни, да се по несрећи није појавила филоксера, која прети да тамошње винограде уништи.

Трговачко-занатлијски део „Заставе."

Трговина према занатлијству.

Пре подужег времена излазили су у „Српском Занатлији" чланци под натписом: „Прометне задруге". Чланци су ти писани за прилике у краљевини Србији, но кад добро уочимо неке мисли у њима, има много чега, што се може и на наше прилике применити. Ми на овом месту саопштавамо неке одломке из првог чланка.

Ево тих одломака:

Трговини је задатак, да набавља за своје мештане намирнице, којих нема у њиховој средини, а не и оне којих има или којих може бити. Кад само проучимо постање трговине, уверићемо се, да се трговина јавља тамо где су неке намирнице сувишне. Набавити за своје суграђане со или жито, једне или друге намирнице, којих у даноме друштву нема, а које су међу тим преко потребне — јесте један од најплеменитијих послова у друштвеној привреди. Али довлачити намирнице, којих у даноме друштву има, које се увозе да потисну на свагда исте такве намирнице израђене у земљи — јесте грех који се не да опростити, јесте поступак који треба сузбити не бирајући никаквих средстава. Кад у земљу трговци увозе петролеум, со, зејтин, кафу, шећер, пиринач и друге такве намирнице, онда је таква трговина злочин, она убија не само на језику него у истини масу оног света нашег, који својим неуморним радом заслужује да живи, који је у стању да ствара наше друштвено богатство а коме спречавамо да ради овај племенити посао.

Дакле увоз оних предмета, који се у нашој земљи израђују, или који се могу израђивати — треба забранити; трговање с таким намирницама штетно је по нашу привреду и то не треба дозволити.

Но многима је непојамно било: како ће се забранити увоз оних намирница, без којих не можемо опстати, али које се не израђују у довољној мери? Разумемо, још, продужују они, забранити у нашим трговинама продају оних производа, којих довољно израђују наше занатлије, као што су: обућа, одело, сукно, дрвенарија, стакло, посуђе, и др.; али забранити трговинску продају платна, рубља и других намирница, које се не израђују у довољној количини у нашим занатлијским радионицама, значи лишити наше потрошаче нужних намирница.

Тако смо слушали многе. Јест ово мало рапаво, не иде баш тако глатко. Али ово се овако чини само на први поглед, међу тим, кад се дубље у ствар загледа, онда није баш тако опасно. Узимимо за пример платно. Платно је свима нама потребно, без кошуље се не можемо маћи; све друго можемо и немати, али кошуљом морамо покрити своју голотињу. Представимо себи, да је изашла законодавна одлука, по којој се између осталих намирница наших не може у нашим трговинама ни платно продавати. Рецимо да је законодавац оставио за платно рок, докле се може у трговинама продавати; рецимо да је наредио, да после две или три године платно престаје бити предмет трговине, и да се оно од тог доба може продавати само у занатлијским радионицама. Шта би потекло из сваког ограничења? Ткачка би се привреда код нас знатно развила или као занатлијски, или као манифактурна, или као фабрички начин израде платна. Ти исти трговци, који данас продају платно израђено у чешким, француским, немачким или енглеским фабрикама, имали би рачуна, да подигну ткачнице, кад знају, да кроз неколико година платно неће бити предмет трговине. Дакле тиме, што је одређен рок, докле се платно може продавати као предмет трговине у нашим трговинама, пружа се сигурна могућност нашим капиталима, да се лате ткања платна. До крајњег рока продаје платна наши ће потрошачи моћи набављати платно по нашим трговинама, а од тог доба моћи ће га набављати стоваришћима ткачких фабрика или у дућанима наших ткача.

Ако би један столар продавао цокуле — њему би то полиција забранила. Ако би механџија израђивао столице — полиција би га упутила у амџилук. Ако би потковач израђивао сахатове, био би кажњен. Али кад један трговац продаје и плоче, и клинце, и ћилиме, и алву, и опанке и све што год му на ум дође, онда се такав трговац не дира, онда таквом човеку и полиција, и друштво, и сваки, признају право на продају таквих занатлијских производа. Ако би код столара нашли да продаје обућу, потражили би му калфанско, мајсторско писмо и све остале услове за једнога мајстора. Али кад какав ситничар продаје све могуће занатлијске производе, онда се то сматра као да он на то има право.

Онако исто као што обућар не сме продавати столице, нити столар потковице, исто тако ни трговац не сме продавати предмете, који не долазе у предмете трговања.

Сетите се само, да ли је ко од старијих трговаца смео и помислити, да поред шамија, тамњана, зејтина, јексера продаје и платно, обуће, чакшире или у опште предмете, који не спадају у артикле бакалске радње. А сад? Завирите у бакалнице — нема само још од тице млека, а свега осталога што вам треба наћи ћете у њима.

И држава не сме да дрвне да ову неуређеност у нашим радњама уклони; не сме да уради оно, на што по закону има право; не сме да заведе ред у незнатном броју трговаца, а они међу тим својим штетним радом могу да упропашћују наш најкориснији привредни сталеж. Не само да држава на то има право, него јој је и дужност да то уради. Па бар кад би се такви наши трговци користили сами, него од такве неуређености имају користи само страни фабриканти, туђа радна снага, сопственици кућа, а они међу тим само тек што животаре; занатлијама пак така неуређеност у радњама задаје само смртне ударце, које тешко да могу преболети.

Неки још разуму зашто захтевамо да се продаја страних производа забрани по нашим трговинама, али не разуму зашто да забрањујемо трговцима нашим да продају у својим трговинама производе наших занатлија. Ми ћемо да им објаснимо и то што не разуму. Та господа треба да имају на уму, да нама трговачки уговори забрањују да према нашим производима будемо матере, а према таквим истим страним производима да будемо мачехе. Ако нашем трговцу дозволимо да у своме дућану може продавати обућу, одело и остале производе израђене у радионицама наших занатлија, онда немамо никаквог међународног разлога, да им не дозволимо да продају такве исте производе и стране производње. Дозволимо ли једно, морамо дозволити и друго. Не дозволимо ли продају наших занатлијских производа у нашим трговинама, имамо право да то исто учинимо и с таким истим производима стране фабрикације. Учини ли се овака двојба између наших и страних производа, неминовно наступа немогућност, да се изврши и једно и друго. С тога се дакле мора предузети један исти корак и према нашим и према страним занатлијским производима што се у трговинама продају.

Прво дакле с тога, што занатлијски производи, што се код нас израђују, нису трговачки артикли; друго с тога, што се само наши занатлијски и индустријски производи не могу продавати у трговинама, кад је у исто време забрањена продаја по трговинама истоветних страних производа — не можемо дозволити да се у нашим трговинама продају други сем чисто трговинских производа, т. ј. оних, који су нам потребни а којих међу тим наша привреда не израђује.

Ми дакле сматрамо, да је правилно захтевати да се у нашим трговинама продају само намирнице, које се у нашој земљи не израђују.

Намирнице пак, што се израђују у нашој земљи, рекли смо, да се могу продавати у продавницама свих који те намирнице израђују. Исто тако можемо рећи, да занатлије могу продавати само намирнице, израђене у њиховим продавницама. Ми сматрамо, да као год што трговци немају права да продају стране производе, исто тако немају права да их продају у својим продавницама ни занатлије. Јер ако бисмо дозволили, да занатлије поред својих производа могу продавати и стране истоветне предмете, онда се поделом радња на трговачке и занатлијске не би ништа постигло. Као год што желимо ограничити трговачке радње на продају намирница, које наша привреда не израђује, исто тако не дамо ни да наш занатлија продаје у својим продавницама туђе рукотворине.

Али ми се противимо продаји у нашим трговинама и предмета, који су рукотворине српских занатлија. С извесне стране подиже се глас, да је убиство за нашег занатлију, за нашу трговину, за нашу привреду, ако забранимо, да се производи наших занатлија продају у нашим трговинама. У том погледу износе се модерни појмови о трговини; нашу како је трговина оно исто, што су артерије у организму човековом; како трговина преноси производе појединих занатлија у најудаљеније крајеве наше отаџбине баш онако исто, као што крв јури кроз артерије у све делове нашега организма. И оно што су артерије у организму човечјем, то је трговина, веле они, у организму привредном.

Кад баш та господа чине такво упоређење између трговине и артерија, између организма човековог и организма привредног, онда нека нам се дозволи, да дубље уђемо у испитивање овог упоређења.

Пре свега дужност нам је поменути, да је ово просто упоређење али не и истоветност. Рећи, да су артерије оно исто што и трговина, то је лепа поезија, али сличности никакве нема, а од једнакости, истоветности нема ни помена. Они, који упоређују артерије са саобраћајним средствима, имају више основа него ли они, који трговину упоређују с артеријама.

Шта раде артерије? Разносе крв из срца у разне делове тела, где истрошене делове замењују свежим. Артерије при том остају онакве, какве су, оне од свога рада не праве капитал, него врше своју дужност у одржавању организма. Од целокупне хране у облику крви артерије задрже само онолико колико им је потребно за обнављање потрошене снаге у раду артерија. Артерије дакле само помажу, да се преноси крв и доноси на извесна места у организму, али оне се тиме не обогате, оне тиме не посишу сву крв, што ју је створио организам.

Међу тим није тако са трговином. Трговина разноси намирнице нужне привредном организму у разне делове његове, али му није главни циљ то, него му је главна задаћа, да што више од тих производа задржи за себе, истина не да задржи саме намирнице, него њихову вредност. Трговина не продаје потрошачима занатлијске производе онакве какве их прима од занатлија, него их продаје скупље него што их је примила. Она не преноси храну са извора њеног у разне делове привредног тела по ону вредност, по коју се стварају на самом извору, него је потрошачима њеним продају много скупље. Трговина не узима при том само своју награду за пренос, него она задржава за себе много више. Носиоци трговине нису само поштене слуге у вршењу дужности на спрам привредног организма, него су се те слуге изметнуле у газде, који већи део те хране задржавају за себе. Пошто дакле трговина није оно у привредном животу што су артерије у организму човековом; пошто је артеријама главни задатак, да преносе а не да једу храну, то и трговини треба да је то задатак. Мићемо покушати да објаснимо, да трговина у чистом своме облику то може да буде, а довољно је јасно, да садања трговина није у привредном животу оно што су артерије у човековом организму.

Да видимо најпре, да ли нам је и кад трговина потребна; да видимо да ли нам је и кад трговина корисна.

Мислим, да је свакоме јасно, да је корисна она трговина, која нам набавља намирнице којих немамо, а које су потребне нашем организму. Потребна нам је и корисна трговина која нам доноси пиринач, кафу, шећер, памук, брашно у неродним годинама, хартију, писаће, пера и остале намирнице физичке и друштвене. Исто нам је тако корисна и трговина која извози ону нашу сировину што се не прерађује и која се прерађена не враћа у нашу земљу. Трговина са житом, стоком, шљивама и другим нашим сировинама корисна је, али та трговина може бити корисија по наше привредника, ако се оснива на начелима, које ћемо изнети у даљем развоју овога чланка.

Сваки ће се сагласити са мном, да ће се занатлијски производ од самог занатлије боља и јевтиније добити. Обућа коју у нашим трговинама потрошачи купују за 10 форинти, а чији се ђон после два три дана одвали, може се код наших занатлија купити за 8 ф. и при том ова обућа по својој каквоћи надмаша обућу у трговини купљену тако јако да се ни упоредити не може. Ја молим потрошаче нека упоређују производе стране што их наши трговци продају с производима што их саме занатлије продају. Али ће ми читатељи приметити, да овде није реч о производима страним што се у трговинама продају. Ја то разумем, и кад сам ово рекао, хтео сам боље да уочим пажњу читатеља на наше занатлијске производе што их продају или што би их продавали по нашим трговинама. Пре свега претпостављам, да су производи по доброти својој једнаки: како они занатлијски производи што се продају у занатлијским продавницама, тако и онај што се продаје у трговинама. Занатлија кад продаје свој еспап, он га продаје по његовој правој вредности, која у даноме друштву за неизвестан производ постоји. Кад пак трговац продаје истоветан еспап у својој трговини, онда мора еспап исте каквоће продавати скупље, и то толико скупље, да се добитком од продаје не само може издржавати, плаћати разне нужне трошкове, скопчане са продајом, него се још мора и богатити. Има ли паметна човека који може веровати, да трговина не поскупи производе бар за онолико, колико троши трговац који еспап продаје. Трговац дакле у најмању руку мора извадити трошкове, што их ово продаје учини.

Али се при свем том дешава, да трговци често продају у својим трговинама занатлијске производе јевтиније, него што их продају занатлије у својим дућанима. Питање, је како то може бити? Одговора на ово могу бити само два: или је оваквим чином преварен занатлија или купац, т. ј. или је купио од занатлије производ јевтиније него што занатлију кошта, дакле штети занатлију, или потрошачу продаје гору робу него што је продаје занатлија. На штету своју трговац никако не продаје.

Кад дакле трговац ни за длаку фактички не повећава вредност своме еспапу, кад је дакле вредност његова онолика колика је и вредност еспапа занатлијског, онда ни у колико није оправдано, плаћати скупље нешто што се платити не мора и не треба. Занатлијски производ у дућану занатлије јевтиније је него ли у трговини трговца, с тога сматрамо да занатлије треба да продају сами своје производе још и с тога, што су у продавницама њиховим производи јевтинији него ли у трговинама.

Вести из трговачко-занатлијског света.

Забава овдашње трговачке омладине. Пишу нам из места: „Трговачки помоћници у Новом Саду имали су у суботу 27. о. м. забаву код „Зеленог венца". Ово је лепа појава. Трговачки помоћници у Новом Саду били су од неколико година овамо, тако рећи, живи сарањени, једва се могло чути о њима у јавности. Тако је углед њихов опао био, да су их и сами њихови принципали омаловажавати почели, чему је најбољи доказ пре неколико година приређена забава у корист трговачке болнице, на којој су само две трговачке породице учествовале. И од тог доба све до сад трговачки помоћници у Новом Саду нису дали знака живота, јер су се старији помоћници, који су донде руководили трговачке помоћнике, са свим

повукли, те тако ови последњи остављени сваки себи проводили често забаве у круговима, који су им само шкодити могли. Сада као да се окреће на боље. Млађи нараштај, њих неколко трговачких помоћника предузели су да извуку своје колеге из учмалости, која је овладала с њима, и покрену мисао, да одрже забаву. Лепо је било видити, како се ови млади људи забављаху, а без оне салонске утегнутости и раскоши, више у обичном руву. Први корак срећно је учињен. Нека трговачки помоћници и у другим приликама удружују се и раде, па ће брзо постати чињеница у друштву, која ће им подићи углед, те ће их онда и господари њихови више ценити." С.

У ствари извоза свиња из Србије. Министарство привреде у Србији издало је ову објаву: „По што је престала потреба, да се од стране министарства народне привреде издају дозволе и да се ограничава број свиња за извоз у Аустро-Угарску, то је министар народне привреде решио, да се те ограничење дигне и да сваки може извести кад и колико ко хоће свиња. Но како се има поузданог извештаја, да су се у Штајнбруху свиње нагомилале тако, да се немају где сместити, услед чега је и цена свињама јако пала — то се упућују наши трговци, да без велике потребе не извозе свиње, него да се најпре уверавају о стању штајнбрушке пијаце и према томе свој извоз удесе".

СРПСКА ЗАДРУГА
за међусобно помагање и штедњу у Новом Саду.

У данашњем броју овога листа доносимо „Објаву", којом је управа, у својој седници од прошлог понедељника 29. октобра (10. новембра) о. г. донела закључак, да до сада већ од годину дана постојећи постотак по улозима повишује и то: са 4 на $4\frac{1}{2}$%, на које ће камате, као и до сада пристојбу од 10% плаћати. Узевши дакле обоје у рачун то онда задруга, по примљеним уловима, које улагачима, које држави за порез плаћа укупно 5%.

Даље је досадању есконтну камату од 8, на 7 постотака спустила, рачунајући исту од 500 форината па на више.

Ми од своје стране овај закључак топло поздрављамо, а поглавито из разлога тога, што је задруга ситуацију данашњег времена потпуно схватила, те је тиме својој најближој конкуренцији, без одлагања доскочила и уједно доказала, да се исте не само не боји, него је у свако доба спремна, да се са истом — имајући како интересе грађанства тако и својих честичара у првом реду пред очима — такмачити може, а да у том попуштању своје интересе не запостави.

Због краткоће времена није нам могуће да за овај мах коју опширније проговоримо, али ћемо у једном од идућих бројева о овом велеважном питању коју више рећи.

Овом приликом ћемо још да допунимо наш извештај, донешен у 164. бр. овога листа, односећи се на уписивање на ново, 5-то коло честица тога завода, по којем се до тога дана, т. ј. до 4. новембра уписало у чланство 461 особа са 1228 честица; а од тога дана до данас, дакле за накнадних 6 дана, уписало се у чланство нових 113 особа са 253 честице, по којем је дакле извештају свега до закључка данашњега дана пријављено 574 особа са 1481 честицом у чланство.

—ћ.

Трговина.

Нови Сад, 30. октобра (11. новембра.) Као што јављају извештаји, време, не само код нас у околици, већ по целој држави нашој било је преко целе недеље; мутно, магловито и кишовито. По изгледу, јесењи су усеви у опорављању, дочим репица је у лошем стању. Код нас се још нису посејали сви усеви, а томе је узрок ово ружно, кишовито време. Довоз на нашој житној пијаци врло је лош, а тако исто и рад. Цена зрневљу остала је чврста и непромењена. Данас се продаје на нашој житној пијаци рана по овом реду: Жито 7 ф. 20—30 н. Наполица 6 ф. 50—60 нов. Јечам 5 ф. 70—80 нов. Зоб 6 ф. до 6 ф. 10 нов. Кукуруз на клиповима 3 ф. 50 до 3 ф. 60 нов. Окрњен кукуруз 5 ф. до 5 ф. 10 нов.

Исто тако није се никакеве веће промене догодило ни на осталим нашим пијацама. Цена је сваком поврћу одржала се непромењена. Рад је доста хрђав.

Време је преко целе недеље било мутно магловито и кишовито. Данас, пошто се магла разишла и киша престала да сипи, синуло је сунце но брзо га затим прекрише густи и тешки облаци. Вода у Дунаву на једној је мери, но услед силни маглуштина промет са лађама, неодређен је.

*

Будимпешта 29. октобра (10. новембра.) На данашњој берзи жито је било умерено нуђено, но општи рад миран; но ипак је зато 20.000 м. ц. са непромењливом ценом продато. Са осталим зрневљем врло је слаб промет.

Продавана је: Пшеница потиска 80.7 8 ф. $37\frac{1}{2}$ н. 80.3 8 ф. 30 н. Пештанска 80. 8 ф. 25 н. Стонобеоградска 78. 8 ф. 25 н. Бачка 77.8 8 ф. 15 н. Бајска 76.7 8 ф. 10 н. Подунавска 76. 7 ф. $82\frac{1}{2}$ н. Север. Мађарска 79. 8 ф. $12\frac{1}{2}$ н. Све на три месеца.

Кукуруза је продато 2000 м. ц. по 6 ф. 60 н. 250 м. ц. по 6 ф. 65 н. и 450 м. ц. 6 ф. $67\frac{1}{2}$ н. Све за готов новац.

Термини су: Пшеница за пролеће 8 ф. 13—15 н. Кукуруз за мај-јуни 6 ф. 26—28 н. Зоб за пролеће 7 ф. 37—39 н. Репица за август-септембар 13 ф. 65—75 н.

*

Штајнбрух 8. новембра. По извештају г. Косте Брашована био је догон свиња преко целе недеље умерен, општи рад непромењен. Трговање је било доста млако. Цене су млаке. Недељни закључак миран и при крају цене су слабо означене.

Прибележени су: Мађарски свињи, тешки, 43 до $43\frac{1}{2}$ н. лакши 44—$44\frac{1}{2}$ н., стари преко 300 к. тешки $41\frac{1}{2}$—$42\frac{1}{2}$ н. Мађ. сеоски 42—43 н. Српски 40—$42\frac{1}{2}$ н. Све по килограму.

На окупу је било 31. октобра 113.132 ком. Догоњено је из доње Мађарске 2552 ком. и то угојени свиња, а за рану 5238 ком. сеоски 178 ком. из Србије 3267 ком. Свега 11.235 комади.

Од тога ја продато за горњу Мађарску 60 ком. за Беч 1701 ком. за Ческу 1962 ком. за јужну Немачку 5361 ком. за северну Немачку 462 ком. за Будимпештанску околицу 200 к. за Будимпештанску потрошњу 3311 ком. и преко Мађ. држ. жељезнице 503 к. Свега 13.560 ком. Те је тако остало још на окупу 110.807 ком.

*

Течај златног и сребрног новца на пешт. берзи од 30. октобра.

4% угарска златна рента — — —	102 10
5% „ папирна „ — — —	99·35
Дукати — — — — — — —	5·45
Наполеондори (20 франака) — — —	9 11
Немачке држ. марке — — — —	56.65

Нови Сад, 30. октобра.

Из Сарајева нам стиже чудно писмо. Не можемо га због краткоће времена у овом броју донети, те за то за сада саопштавамо оволико из њега. У Сарајеву се сад живо спрема и журно на томе ради, да се Босна и Херцеговина споје са „мајком земљом" са Далмацијом. То је најновији дипломатски скок господе бечко-сарајевске, то је последње недоношче велеумља њихова, да забашуре своје неуспехе у Босни и Херцеговини и да могу још неко време подрмати. Писмо у свој опширности донећемо у првом броју, што долази.

Најновије вести.

— Из Београда јављају, да је ту скоро краљ Александар водио живљу преписку са матером му краљицом Наталијом. Вели се, да је краљ Александар писао матери, да ће прекинути с њоме сваку свезу, ако се обрати на скупштину због познатог развода. Краљица Наталија пак да је на то одговорила, да би волела, да он то писмо није ни писао. У осталом, она не криви њега што јој је тако писао, јер добро зна, да је морао тако писати. Она га је учила, да љуби и поштује оца, кријући увек од њега муке које је имала да издржи. Да је краљ Милан схватио свој позив, морао би тако исто радити. Ко не воли своју матер, не може волети ни свога оца.

— „Пешт. Лојд" јавља, да се др. Живко Богдан обратио на њега с молбом, да саопшти својим читаоцима, како се он (др. Живко Богдан) не кандидује за накнадни избор у б. комлошком среду као опозиционалац већ са програмом владине странке. — (Чудо нам је, како је „Пешт. Лојд" могао и претпоставити, да др. Живко Богдан коће у опозицију! Пр. уредн.)

— Из Берлина јављају, да ће скоро изићи цареки указ о настави у основним школама. Пре свега ће се наредити, да се при настави из веронауке избаци учење на памет, па да се нарочито обрати пажња на моралну страну при том настављању. Даље да се предаје историја све до данас, како би деца сазнала, да су се пруски краљеви увек бринули за сиротињу. Нарочито пак учитељи да настоје, да деци покажу, како је штетно социјалистичко учење. — Сирота деца, шта све још неће морати учити!

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ."

(Стигли 30. октобра у вече.)

Београд. (Од нарочитог извештача.) Убиство поп-Стојана Крстића подгоричког свештеника код Ђрида изазвало је у свој Србији ужасно огорчење. Сви листови говоре о том догађају и нападају жестоко на бугарске шовинисте. Многи су листови изишли у црном оквиру.

Београд. (Од нарочитог извештача.) Савет за рудокопе, а који је придат министарству привреде једногласно је поднео министру привреде предлог, да се подузетнику Биндеру одузме концесија за то што је радио против уговора, те место рационалног експлоатисања рудокопе ове просто пљачкао. Министар је предлог овај усвојио.

РАСПИС НАГРАДА.

„Матица Српска" понавља из задужбине **Јована Остојића и жене му Терезије** за г. 1891. награду од 50 дуката за дело: „Популарна естетика за одраслије Српкиње", с роком до 31. децемб. 1891.

Уједно се напомиње, да су из ове задужбине с роком до 31. децембра 1890. још из лањске скупштине расписане ове награде:

1. Историја српске књижевности за школу. — Награда 100 дуката.
2. Историја Срба у Угарској од најстаријих времена до данас. — Награда 100 дуката.
3. Расправа о Буњевцима за „Летопис." — Награда 100 дуката.
4. О земљорадничким приликама којег већег краја у ком наш народ живи. — Награда 100 дуката.

По одлуци скупштинској за све ове четири теме расписаће се на ново награда с роком до 31. децембра 1891. ако на њих не стигне ни једно дело до 31. децембра 1890.

Дела на расписане награде не могу писци шиљати под својим именом него ваља да метну на делима својима какав натпис или знак. Име, презиме, карактер и место где станује писац, ваља у особитом писму написати, писмо запечатити и обележити га оним истим натписом или знаком који је с поља на самом делу.

Само ће се она писма отворити на којима је исти натпис или знак који се налази и на делима, којима се награда досуди, остала ће се писма спалити.

Рукописи се не враћају.

Награда се издаје тек онда кад писац поднесе дело наштампано, осим ако с „Матицом" о томе што друго не уговори.

Награда се губи ако писац не изда дело своје за годину дана а међутим није што друго уговорио.

Писац је дужан од свог награђе ог дела, кад изађе из штампе, послати „Матици" 25 комада.

Награђене расправе штампају се најпре у „Летопису", а после остаје право и писцу и „Матици" да их могу прештампати и посебице.

Из главне скупштине „Матице Српске", у Новоме Саду 30. августа (11. септембра) 1890.

Председник „Матице Српске":

А. Хаџић, с. р. секретар. **Милош Димитријевић**, с. р. кр. саветник.

РАСПИС НАГРАДА.

„Матица Српска" расписује из фонда **Јована пл. Наке В. С. Миклушког** за годину 1891. ове награде и тражи да се за њих напишу:

I. ова дела:

1. Роман, драма или шаљива игра, приповетка или новела из српског живота. — Награда од 50 до 500 фор. — Рок Петров-дан 1891.
2. Књига за народ о заразљивим болестима. — Награда од 100 до 300 фор. — Рок Петров-дан 1891.

II. За саставке за „Летопис":

1. Студија, монографија или расправа из српске историје.
2. Студија или расправа о бројном, привредном и просветном кретању српског народа.
3. Студија или расправа из српске књижевности.
4. Земљописна или етнографска расправа или путописи по српским крајевима и земљама.

Награда је за сваку таку студију, расправу или монографију од 50 до 150 фор. према величини и вредности дела.

Дела на расписане награде не могу писци шиљати под својим именом, него ваља да означе дела своја каквим натписом или знаком. Име, презиме, карактер и место где станује писац ваља у особитом писму написати, писмо запечатити и обележити га оним истим натписом или знаком, који је с поља на самом делу.

Само ће се она писма отворити на којима је исти натпис или знак, који се налази и на делима којима се награда досуди. Остала ће се писма спалити.

Рукописи се не враћају.

Награда се издаје тек онда кад писац поднесе дело наштампано, осим ако с „Матицом" о томе што друго не уговори.

Награда се губи ако писац не изда дело своје на свет за годину дана, а међу тим није што друго уговорио.

Писац је дужан од свога награђеног дела кад изађе из штампе, послати „Матици" 25 комада.

Чланци и расправе за „Летопис", као и награђене новеле и приповетке, штампају се најпре у „Летопису", а после остаје право и писцу и „Матици" да их могу прештампати и посебице.

Према количини преосталог новца „Матица" је вољна примати и по вредности награђивати и друга научна, популарно-научна и забавна дела, саставке и чланке, остављајући писцима на вољу да могу слободно бирати предмете.

Нарочито се напомиње, да је главна скупштина овластила књижевно одељење и одбор да могу издати награде из фонда накиног и оним чланцима и делима, која дођу и мимо расписане награде, или која су већ стигла па се налазе на оцени и то у течају године и пре главне скупштине ако књижевно одељење и одбор пронађу да припослани саставци заслужују награде.

Из главне скупштине „Матице Српске", у Новоме Саду 30. августа (11. септембра) 1890.

Председник „Матице Српске":

А. Хаџић, с. р. секретар. **Милош Димитријевић**, с. р. кр. саветник.

РЕД ВОЖЊЕ
ЖЕЉЕЗНИЧКИХ ВЛАКОВА
ВАЖИ ОД 20. МАЈА (1. ЈУНА) 1889.

Из Будимпеште за Београд:

Километара	СТАНИЦЕ.		Мушовити влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Будимпешта	полази	2.35	2.40	8.00	9.40	—
175	Субатица	„	5.50	6.26	1.46	5.24	—
	Шандор	„		—	—	5.33	—
	Верушић	„		—	—	5.49	—
193	Чантавир	„		—	2.11	6.16	—
	Зобнатица	„		—	—	6.26	—
207	Топола	„		6.59	2.34	6.48	—
	К. Хеђеш	„		—	—	7.12	—
223	Х. Фекетехеђ	„		7.16	2.56	7.20	—
234	Врбас-Кула	„		7.30	3.16	7.46	—
248	Стари Кер	„		7.44	3.34	8.15	—
	К. Алпар	„		—	—	8.25	—
260	Кисач	„		—	3.51	8.38	—
276	Нови Сад	„	7.40	8.21	4.19	9.17	—
279	Петроварадин гр.	„		—	4.25	9.25	—
281	Петроварадин	„		8.29	4.32	9.33	—
286	Карловци	„		8.37	4.41	9.47	—
296	Чортановци	„		—	4.59	10.09	—
300	Бешка	„		—	5.07	10.20	—
310	Инђија	„		9.05	5.21	10.38	—
318	Стара Пазуа	„		9.15	5·38	11.00	—
326	Нова Пазуа	„		—	5.50	11.15	—
332	Батајница	„		—	6.00	11.28	—
347	Земун	„	8.59	9.45	6.20	11.55	—
359	Београд	„	9.09	10.05	6.45	12.30	—

(Километара: сваког уторника и петка; сваког уторника и петка)

Из Београда за Будимпешту:

Километара	СТАНИЦЕ.		Мушовити влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Београд	полази	3.02	5.30	8.25	3.25	—
12	Земун	„	3.12	6.11	9.00	4.01	—
27	Батајница	„		—	9.19	4.33	—
34	Нова Пазуа	„		—	9.30	4.48	—
41	Стара Пазуа	„		6.42	9.43	5.05	—
49	Инђија	„		6.52	10.01	5.31	—
60	Бешка	„		—	10.19	5.56	—
64	Чортановци	„		—	10.27	6.06	—
73	Карловци	„		7.20	10.46	6.30	—
78	Петроварадин	„		7.27	10.56	6.43	—
81	Петроварадин гр.	„		—	11.02	6.51	—
83	Нови Сад	„	4.43	7.43	11.16	7.19	—
100	Кисач	„		—	11.38	7.58	—
	К. Алпар	„		—	—	8.10	—
112	Стари Кер	„		8.13	11.55	8.22	—
125	Врбас-Кула	„		8.28	12.18	8.51	—
136	Х. Фекетехеђ	„		8.40	12.36	9.14	—
	К. Хеђеш	„		—	—	9.20	—
152	Топола	„		8.57	1.02	9.47	—
	Зобнатица	„		—	—	10.02	—
166	Чантавир	„		—	1.24	10.13	—
	Верушић	„		—	—	10.23	—
	Шандор	„		—	—	10.40	—
185	Субатица	стиже	6.30	9.32	1.45	10.50	—
	Субатица	полази	6.38	9.46	2.25	11.28	—
359	Будимпешта	стиже	10.05	1.25	7.30	6.40	—

(Километара: сваке среде и суботе; сваке среде и суботе)

НАПОМЕНА. Црним словима штампани сати и минути значе ноћно доба и то од 6 сати у вече до 5 сати 59 минута ујутру.

РЕД ВОЖЊЕ

путничких лађа, важи од 1. новембра, најдуже до краја новембра 1890.

Из Новог Сада у Сланкамен, Тител: средом и недељом у $5\frac{1}{4}$ сах. после подне.

Из Новог Сада у Земун, Београд и Оршаву: средом и недељом у $5\frac{1}{4}$ сахата после подне.

Из Новог Сада у Будимпешту: средом и суботом у $11\frac{1}{2}$ сах. пре подне.

У Новом Саду 18. октобра 1890.

АГЕНЦИЈА.

ОГЛАСИ.

ОБЈАВА.

Српска задруга за међусобно помагање и штедњу у Н. Саду даје овим поштованом грађанству из места и околине на знање, да је управа у својој седници држаној 29. октобра (10. новембра) о. г. решила, да од тога дана:

1) прима улоге на укамаћење по $4\frac{1}{2}$% камате, осим пристојбе, по којој ће камати завод — као и досад по свима улозима — сам плаћати, законом прописану порезу од 10%; и

2) есконтну камату по меницама и то од 500 фор. на више, од досадањих 8% спушта на 7%.

У Н. Саду 29. октобра (10. новембра) 1890. 1—3 **УПРАВА.**

ШПЕЦЕРАЈСКА И МЕШОВИТА ТРГОВИНА

МАКСЕ МИРКОВОГ

У ЗЕМУНУ

потребује једног млађег помоћника и два шегрта или практиканта. Који одма ступити могу имају првенство. 2—2

Власник и издавалац Славко Свет. Милетић. Одговорни уредник Васа Милутиновић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.